

ผู้เรียบเรียง

นายกิตติวัฒน์ พิษิตยศวินทร์
นายสราวุธ สระมูล

กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์)
กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์สากล)

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.ภัทรภร ผลิตากุล
รศ. จรรย์ กาญจนประดิษฐ์
ดร.จารุวัฒน์ นวลไย

ค.บ. (ดนตรีศึกษา), ค.ม. (ดนตรีศึกษา), พร.ด. (ดนตรี)
กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์ไทย), ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา)
กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์ไทย), ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา)
พร.ด. (ดุริยางคศาสตร์)

บรรณาธิการ

นายกฤตบุญ ฉัตรบุรานนท์
นายอภิวิชญ์ วรธนโกฏิ

ค.บ. (ดนตรีศึกษา)
ดศ.บ. (ดุริยางคศิลป์), ดศ.ม. (संगीतविज्ञान और विकास)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

🔗 ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
๖๕/๑๐๕ หมู่ ๑ ซ.พระเมรุมาศ ๑๑ บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๕๕๕๕, ๐ ๒๕๕๔ ๕๕๕๖, ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๕๐-๒ โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๕๑, ๐ ๒๕๕๒ ๒๓๓๓

🔗 ฝ่ายวิชาการ :
๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๓๘๑๘-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๑๖๘-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN 978-616-07-2845-9
ราคา ๖๕ บาท
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี ๒** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ **ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง** กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาระที่ ๒ ดนตรี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้ความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือ**กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** มีการสร้างเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้**โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)** เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้า สำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ตลอดจนเห็นคุณค่าของดนตรี เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น ๘ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย

๒ การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทยเบื้องต้น

๓ วงดนตรีไทยและหลักการฟังเพลงไทย

๔ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบันเทิง

๕ บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

๖ ทฤษฎีดนตรีสากล

๗ การปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีสากลและการขับร้องสากลเบื้องต้น

๘ หลักการฟังและการวิเคราะห์เพลง

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา ดนตรี ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

ศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อสามารถอธิบายเรื่อง ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทยที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางดนตรี ประเภทของวงดนตรีไทยต่าง ๆ บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีรูปแบบและลักษณะที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป รวมถึงทฤษฎีดนตรีสากลต่าง ๆ

ศึกษาและฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอก ฉิ่งวงใหญ่ และเครื่องดนตรีสากล ได้แก่ กีตาร์ ได้อย่างถูกวิธีและไพเราะ สามารถขับร้องบทเพลงได้ทั้งเพลงไทยและเพลงสากล และพัฒนาความสามารถไปประกอบอาชีพด้านดนตรีหรือเป็นบุคคลที่มีบทบาทในธุรกิจบันเทิง

ศึกษาและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างสนุกสนาน เกิดความซาบซึ้ง และชื่นชมในดนตรี

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด									
	ศ ๒.๑								ศ ๒.๒	
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๑	๒
๑. ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย										✓
๒. การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทยเบื้องต้น	✓	✓		✓	✓	✓				
๓. วงดนตรีไทยและหลักการฟังเพลงไทย	✓				✓					
๔. อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบันเทิง							✓			
๕. บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ	✓									
๖. ทฤษฎีดนตรีสากล		✓								
๗. การปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีสากลและการขับร้องสากลเบื้องต้น		✓		✓		✓				
๘. หลักการฟังและการวิเคราะห์เพลง			✓		✓	✓		✓		

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดระหว่างทาง และตัวชี้วัดปลายทางของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๒ ดนตรี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งยังได้เพิ่มเติมความรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเกิดเจตคติที่ดีต่อดนตรีอย่างเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันโดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

● มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

เป็นสิ่งที่กำหนดให้นักเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยระบุตัวชี้วัดระหว่างทาง และตัวชี้วัดปลายทาง

● สาระการเรียนรู้

เป็นขอบข่ายเนื้อหาสาระที่นักเรียนจะได้เรียน ในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ

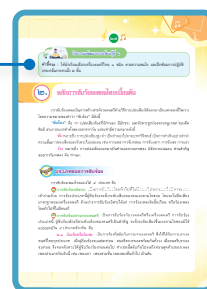
● แนวคิด

เป็นความคิดสำคัญ เป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

● คำถามกระตุ้นความคิด

เป็นการนำเสนอคำถามกระตุ้น ความคิดที่สอดคล้องกับเนื้อหา ในหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน ได้คิด วิเคราะห์ ระดมสมองในการ หาคำตอบหรือแสดงความคิดเห็น อย่างอิสระ

● กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติ และสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการ เกิดทักษะ การเรียนรู้อย่างรอบด้าน

● สรุปสาระสำคัญ

เป็นการสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยการเรียนรู้รูปแบบ Infographic เพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย และยังสามารถ ใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อเข้าถึงและรับชม Motion Graphic ได้อีกด้วย

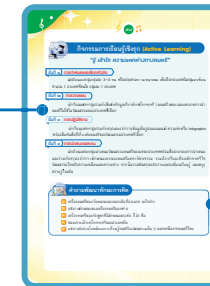

● มุมความรู้เพิ่มเติม

เป็นการสอดแทรกความรู้ มุมมอง แนวคิด ที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหา ซึ่งนักเรียนและครูสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เช่น มุมเปิดโลกทัศน์, มุมสืบสวน, มุมนำรู้...สู่อาชีพ, มุมแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม, มุมคำศัพท์เฉพาะ

● กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ต้องการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงอย่างมีระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน

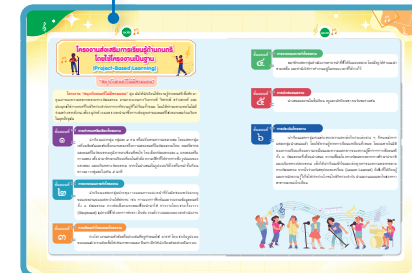

● คำถามพัฒนาทักษะการคิด

เป็นคำถามเพื่อประเมินความรู้ความ เข้าใจของนักเรียนหลังจากที่เรียนจบ หน่วยการเรียนรู้แล้ว

● โครงงานส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรี โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำความรู้และทักษะ ที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการ สร้างสรรค์ ค้นคว้า สืบค้น และฝึกทักษะอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑ ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย

๑

ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย	๒
เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางดนตรี	๑๒
สรุปสาระสำคัญ	๑๖
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๗
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๑๗

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒ การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และการขับร้องเพลงไทยเบื้องต้น

๑๔

หลักการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น	๑๔
หลักการขับร้องเพลงไทยเบื้องต้น	๒๗
สรุปสาระสำคัญ	๓๒
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๓๓
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๓๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๓ วงดนตรีไทยและหลักการฟังเพลงไทย

๓๔

การแบ่งประเภทของวงดนตรีไทย	๓๕
หลักการฟังเพลงไทย	๓๙
สรุปสาระสำคัญ	๔๒
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๔๓
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๔๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๔ อาชีพที่เกี่ยวกับการบันเทิง

๔๔

อาชีพทางด้านดนตรี	๔๕
บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง	๔๘
สรุปสาระสำคัญ	๔๙
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๕๐
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๕๐

หน่วยการเรียนรู้ที่

๕ บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ

๕๑

บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ	๕๒
สรุปสาระสำคัญ	๕๗
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๕๘
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๕๘

หน่วยการเรียนรู้ที่

๖ ทฤษฎีดนตรีสากล

๕๙

ทฤษฎีดนตรีสากล	๖๐
สรุปสาระสำคัญ	๖๗
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๖๘
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๖๘

หน่วยการเรียนรู้ที่

๗

การปฏิบัติทักษะเครื่องดนตรีสากล และการขับร้องสากลเบื้องต้น

๖๙

หลักการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีสากลเบื้องต้น	๗๐
หลักการขับร้องเพลงเบื้องต้น	๘๑
สรุปสาระสำคัญ	๘๘
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๘๙
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๘๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

๘

หลักการฟังและการวิเคราะห์เพลง

๙๐

หลักการฟัง	๙๑
การวิเคราะห์บทเพลง	๙๕
สรุปสาระสำคัญ	๑๐๐
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	๑๐๑
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	๑๐๑

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดนตรีโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

๑๐๒

บรรณานุกรม

๑๐๔

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๒.๒

เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัดปลายทาง

บรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทย (ศ ๒.๒ ม.๒/๒)

แนวคิด

ดนตรีไทยเป็นดนตรีที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งไทยได้ปรับปรุงทั้งลักษณะเครื่องดนตรี การผสมวง บทเพลง ตลอดจนกลวิธีการบรรเลงและขับร้องจนมีรูปแบบที่ลงตัวในปัจจุบัน ซึ่งดนตรีไทยแต่ละสมัยมีวิวัฒนาการตามลำดับ โดยพิจารณาจากภาพแกะสลักด้วยหินทราย ภาพปูนปั้น ศิลาจารึก และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีการอ้างอิงถึงดนตรีไทย

สาระการเรียนรู้

๑. ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย
๒. เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงทางดนตรี

คำถามกระตุ้นความคิด

“นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยมีความสัมพันธ์ และส่งผลอย่างไร ต่อรูปแบบของดนตรีไทยในปัจจุบัน”

๑.

ประวัติศาสตร์ดนตรีไทย

ดนตรีไทยเป็นแหล่งกำเนิดของศิลปะการดนตรีที่มีความสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่มีความเป็นมาอย่างไรนั้นไม่มีผู้ใดสามารถยืนยันได้เพราะไม่มีหลักฐานที่ปรากฏแน่ชัด มีเพียงการสันนิษฐานจากผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทย และหลักฐานการขุดพบโบราณวัตถุ เช่น เครื่องดนตรีภาพเขียนสี ภาพปูนปั้น และหลักศิลาจารึก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาที่มาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของดนตรีไทยแล้ว มีแนวคิดที่สามารถสันนิษฐานได้ ๒ ข้อ ดังนี้

ข้อคิดที่ ๑ สันนิษฐานว่า ดนตรีไทยได้แบบอย่างมาจากอินเดียซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และมีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชียเป็นอย่างมาก ทั้งด้านประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านดนตรีที่ปรากฏว่า รูปร่างของเครื่องดนตรีในต่างประเทศ เช่น จีน กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย นั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก การแบ่งประเภทเครื่องดนตรีของอินเดียก็เป็นแบบฉบับสำคัญที่แต่ละประเทศต่างก็ยึดเป็นบรรทัดฐานในการแบ่งประเภทเครื่องดนตรีของตน ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์อธิบายเรื่องการจัดหมวดหมู่ของเครื่องดนตรีไว้ในหนังสือเรื่อง “เครื่องมโหรีพิพาทย” ว่า เครื่องสังคีตของชาวอินเดีย อันเป็นต้นตำราเดิมนั้นในคัมภีร์สังคีตรัตนการจำแนกเป็น ๔ ประเภทต่างกัน เรียกในภาษาสันสกฤตดังนี้

๑. ตะตะ เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีสายสำหรับดีด สี เป็นเสียง
๒. สุมิระ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าเป็นเสียง
๓. อะวะนัททะ เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่หุ้มหนังตีเป็นเสียง
๔. ฆะนะ เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มักทำด้วยโลหะ

กระทบเป็นเสียง

แม้ว่าตลอดเวลาที่ผ่านมาจะมีความพยายามจัดหมวดหมู่เพื่อแบ่งประเภทเครื่องดนตรีไทยกันในหลายรูปแบบ แต่ในปัจจุบันนั้นเครื่องดนตรีไทยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า โดยเครื่องดนตรีที่ไทยรับอารยธรรมมาจากอินเดีย อาทิ พิณ กระบี่ ปี่ สังข์ รวมทั้งแนวคิดที่ว่าเครื่องดนตรีไทยน่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเครื่องดนตรีในดินแดนทางใต้ของจีน กล่าวคือ อาณาจักรน่านเจ้าซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรไทยโบราณด้วยเช่นกัน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ข้อคิดที่ ๒ สันนิษฐานว่า ดนตรีไทยเกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย เพราะทุกชาติต่างก็มีดนตรีเป็นเครื่องสะท้อนถึงวัฒนธรรม คติความเชื่อ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยที่ชื่อเครื่องดนตรีดั้งเดิมของไทยเป็นคำโดดหรือคำพยางค์เดียวเป็นลักษณะของภาษาไทยแท้ เช่น ซอ ขลุ่ย ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง หุ่ย โทน กลอง ซอด้วง ซออู้ หรือเป็นคำเฉพาะในภาษาไทย เช่น จะเข้ ระนาด ตะโพน ถ้าเป็นเครื่องดนตรีไทยที่รับมาจากต่างชาติก็จะตั้งชื่อไว้ชัดเจน เช่น กลองแขก กลองมลายู ปี่มอญ ปี่ชวา หรือเป็นคำในภาษาเดิมของเครื่องดนตรีนั้น ๆ เช่น รำมะนา บัณเฑาะว์ เปิงมาง กลองมโหรีกัน ด้วยข้อสันนิษฐานนี้จึงเป็นเหตุผลที่เชื่อได้ว่าเครื่องดนตรีที่มีชื่อเป็นภาษาไทยย่อมเป็นของไทยแท้มาแต่ก่อน

คำศัพท์เฉพาะ

สังคีต หมายถึง การร้องรำทำเพลง เช่น สังคีตศิลป์

วิวัฒนาการทางดนตรีไทย

ดนตรีเกิดจากธรรมชาติ เช่น เครื่องดีดเกิดจากการตีเถาะเคาะไม้ เครื่องเป่าเกิดจากการเป่าใบไม้ เครื่องดีดและเครื่องสีเกิดจากหน้าไม้และธนูที่ใช้ล่าสัตว์ ส่วนเครื่องดนตรีประเภทใดจะเกิดก่อนหรือหลังอย่างไรก็เป็นข้อสันนิษฐาน ซึ่งคำว่า “ดีด สี ตี เป่า” นั้น คล้องจองกันดีจึงนิยมเรียกกันภายหลังเมื่อเครื่องดนตรีมีมากขึ้นจึงได้จัดหมวดหมู่ให้เป็นหลักการงานเป็นที่ยอมรับว่าเครื่องดนตรีไทยมี ๔ ประเภท คือ **เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า**

เนื่องจากนักดนตรีไทยสมัยก่อน สร้างผลงานเพลงขึ้นเพื่อถ่ายทอดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสนองต่อผู้มีพระคุณหรือเจ้านาย ไม่ได้หวังผลประโยชน์อันใดตอบแทน เพลงไทยที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่งจึงมีอยู่มากมาย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ศิลปะการดนตรีของไทยและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยนั้นไม่มีโบราณจารย์ท่านใดบันทึกประวัติไว้เป็นหลักฐานเหมือนวิชาการสาขาอื่น ดังนั้นประวัติหรือวิวัฒนาการของดนตรีไทยจึงอาศัยหลักฐานที่พออน่าเชื่อถือได้ เช่น หลักศิลาจารึก จิตรกรรมฝาผนัง จดหมายเหตุของชาวต่างชาติ วรรณคดีสมัยต่าง ๆ ลักษณะของเครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทย ตลอดจนวิธีการเล่นและการบรรเลงได้วิวัฒนาการขึ้นเรื่อยมา และเพื่อสะดวกในการศึกษาเปรียบเทียบ จึงสามารถสรุปเครื่องดนตรีไทยในยุคสมัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

ยุคก่อนสมัยสุโขทัย

เครื่องดนตรีสำคัญในยุคก่อนสมัยสุโขทัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสำริด คือ กลองสำริด หรือที่เรียกว่า กลองมโหระทึก สันนิษฐานว่าแพร่มาจากดินแดนทางภาคเหนือของเวียดนามในยุคที่เรียกว่า วัฒนธรรมดองซอน (ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปีก่อนคริสตศักราช) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมยุคสำริด แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความสามารถที่สำคัญของมนุษย์ในการหลอมโลหะผสมระหว่างทองแดงกับดีบุกจนได้เป็นสำริด กลองมโหระทึกเป็นโบราณวัตถุที่พบกระจายอยู่ทั่วไปในแถบประเทศเอเชียอาคเนย์ซึ่งมีวัฒนธรรมการใช้กลองสำริดที่คล้ายคลึงกัน สันนิษฐานว่ามาสู่ดินแดนของไทยตามพื้นที่ต่าง ๆ จากเส้นทางแม่น้ำโขง อีกส่วนหนึ่งอาศัยเส้นทางเดินเรือเข้าสู่อ่าวไทยทางภาคใต้ แล้วส่งต่อเป็นทอด ๆ มายังดินแดนที่อยู่เหนือขึ้นไป กลองมโหระทึกมีลักษณะรูปร่างคล้ายทรงกระบอก ส่วนหน้ากลองและฐานกลองผายออก โดยที่หน้ากลองเป็นแผ่นเรียบภายในกลวง แต่เดิมหน้ากลองตกแต่งด้วยสัญลักษณ์รูปเปลวเพลิงที่สะท้อนให้เห็นถึงที่มาซึ่งเชื่อมโยงกับเปลวไฟ ต่อมาจึงแปรเปลี่ยนเป็นรูปสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่ใกล้ชิดกับสวรรค์มากขึ้นคือ ดวงอาทิตย์ ซึ่งได้กลายมาเป็นรูปที่นิยมประดับอยู่บนหน้ากลองมโหระทึกไปในที่สุด ส่วนขอบของหน้ากลองประดับตกแต่งด้วยรูปกบในท่าทางต่าง ๆ เพราะถือว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่เปรียบเสมือนทูตของความอุดมสมบูรณ์ของไร่นา ดังนั้นกลองมโหระทึกจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กลองกบ” ปัจจุบันพบว่ากลองมโหระทึกเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย

กลองมโหระทึก

นอกจากนั้นสมัยทวารวดียังมีการค้นพบหลักฐานภาพปูนปั้นประดับฐานพระเจดีย์ที่เมืองโบราณคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นภาพนักดนตรีหญิงห้าคน แต่งกายโดยหมสไบไม่สวมเสื้อเกล้าผมมวยทรงสูง นักดนตรีหญิงสี่คนมีเครื่องดนตรีประจำตัว ได้แก่ พิณ ๕ สาย (ปัจจุบันพิณมี ๒-๔ สายเท่านั้น) พิณน้ำเต้า กรับ และฉิ่ง ส่วนอีกหนึ่งคนสันนิษฐานว่าเป็นนักร้อง

ภาพปูนปั้นเมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/เมืองคูบัว>

สมัยสุโขทัย

หลักฐานเกี่ยวกับดนตรีในสมัยสุโขทัยที่สำคัญคือ ข้อความจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๒ เขียนไว้ว่า “เสียงพาทย์ เสียงพิณ เสียงเลื้อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อน เลื้อน” โดยมีคำสำคัญที่ว่า “เสียงพาทย์” หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี และ “เสียงพิณ” หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด

หลักฐานสำคัญเกี่ยวกับเครื่องดนตรีในสมัยรัชกาลพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (ลิไทย) ที่ได้กล่าวถึงดนตรีในไตรภูมิพระร่วง (หนังสือวรรณคดีที่แต่งขึ้นในสมัยนั้น) มีข้อความที่เกี่ยวกับการดนตรีและการขับร้อง ฟ้อนรำที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น ตอนหนึ่งว่า “บ้างเต้น บ้างรำ บ้างฟ้อน ระเบ้า บันลือเพลงดุริยดนตรี บ้างดีด บ้างสี บ้างดี บ้างเป่า บ้างขับสัพพสาเนียง เสียงหมู่ นักคุณจุนกันไปเตียรดาษ พื้นฆ้องกลองแตรสังข์ ระฆัง กังสดาล มโหระทึกก็กก้อง ทำนุกติ” และอีกตอนหนึ่งว่า “แล้วแลร้อง ก้องขับเสียงพาทย์ เสียงพิณ แตรสังข์ ฟังเสียงกลองใหญ่ แลกลองรวม กลองเล็ก แลฉิ่งฉาบ บัณเฑาะว์วิ้งเวง ลางคนตีกลอง ดีพาทย์ฆ้อง ดีกรับรับสัพพทุกสิ่ง ลางจำพวกดีดพิณและสีซอพุงตอ และกันฉิ่งริ้วระบำรำเต้นเล่นสารพนักคุณทั้งหลาย สัพพดุริยดนตรีอยู่ครั้นเครื่องอลวนเวงดังแผ่นดินจะกล่ม”

จากหลักฐานดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่า เครื่องดนตรีที่พบในสมัยสุโขทัยได้แก่ พิณ (หมายถึง กระจับปี หรือพิณน้ำเต้า) ฆ้อง ระฆัง กังสดาล มโหระทึก กลองทัด ตะโพน ฉิ่ง ฉาบ กรับ บัณเฑาะว์ ซอพุงตอ (สันนิษฐานว่าเป็นซอสามสาย) แตร สังข์ ปีฉไน เขาสัตว์ ฯลฯ โดยที่ยังไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับบทเพลงที่ใช้บรรเลงในสมัยสุโขทัย

ดนตรีในสมัยสุโขทัย มีลักษณะเป็นการขับลำนำและร้องเล่น มีแนวท่วงนองสั้น พอสรุปได้ว่ามีการผสมวงดนตรีแบบต่าง ๆ ดังนี้

การบรรเลงพิณ เป็นการบรรเลงพิณ (พินน้ำเต้า) ประกอบการขับร้องหรือขับลำนำ โดยผู้บรรเลงพิณจะเป็นผู้ขับร้องหรือขับลำนำไปด้วย

วงขับไม้ เป็นวงดนตรีที่ปรากฏชื่ออยู่ในวรรณคดีโบราณหลายเรื่อง เชื่อว่าเป็นวงดนตรีที่เก่าแก่ที่สุด ใช้ในการขับกล่อมและเป็นดนตรีเกียรติยศในงานพระราชพิธีนับแต่สมัยสุโขทัย ประกอบด้วยผู้ที่ขับลำนำหรืออ่านฉันทสฤติ ผู้สีซอสามสายบรรเลงคลอไปกับเสียงขับและแทรกระหว่างบทขับ และผู้ไกวบัณเฑาะว์ให้จังหวะ สำเนียงของซอสามสายที่นุ่มลึกสงบนิ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายใจผู้ฟังให้คล้อยตามไปกับบทฉันทสฤติและการขับลำนำซึ่งเสียงซอสามสายจะเปล่งประสานกับเสียงขับร้องอย่างกลมกลืน

“วงขับไม้” มีบทบาทในงานพระราชพิธีสมโภชของพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง เช่น กล่อมเศวตฉัตรในพระราชพิธีฉัตรมงคล (ปัจจุบันเหลือการไกวบัณเฑาะว์อย่างเดียว) กล่อมช้างในพระราชพิธีขึ้นระวางพระคชาธาร กล่อมพระบรมมหาราชวังในพระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ บรรเลงในงานฉลองพระราชมณเฑียร

วงขับไม้

ที่มา : Thai Music Division สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

วงเครื่องประโคมในพระราชพิธี เป็นการผสมวงอย่างพิเศษเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติต่อองค์พระมหากษัตริย์ และสัญลักษณ์ที่รวมความเป็นสิริมงคลเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีการประโคมแตรและกลองมโหระทึก การประโคมแตรสังข์และกลองชนะ เพื่อใช้ประโคมในการเสด็จพระราชดำเนินต่าง ๆ

วงปี่พาทย์เครื่องห้า จำแนกเป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดเบา และชนิดหนัก

• วงปี่พาทย์ชนิดเบา หรือเรียกว่า วงปี่พาทย์ชาตรี ใช้สำหรับเล่นประกอบการแสดงละครชาตรี ในปัจจุบันพบวงดนตรีชนิดนี้ประกอบการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ เช่น มโนราห์และหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบด้วย เครื่องบรรเลงทำนอง ได้แก่ ปี่นอก เครื่องทำจังหวะ ได้แก่ ข้องคู่ โทนชาตรี (ทับ) กลองชาตรี และฉิ่ง

วงปี่พาทย์ชาตรี

• วงปี่พาทย์ชนิดหนัก หรือเรียกว่า วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ปี่ใน ข้องวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน สำหรับเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เครื่องห้าชนิดหนักนี้ จากหลักฐานข้อความในหนังสือไตรภูมิพระร่วงตอนหนึ่งที่กล่าวว่า **“ลาวคนตีกลอง ตีพาทย์ ข้อง ตีกรับ....”** คำว่า **“พาทย์”** ในที่นี้อาจหมายถึงระนาด และมีทางที่จะเป็นไปได้ถ้าถึงคำว่า **“ปาด”** ของมอญ หรือ **“ปัตตลาร์”** หรือ **“ปายา”** ของพม่า ที่หมายถึงระนาด อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดอีกประการคือ ในสมัยสุโขทัยยังไม่มึระนาด ดังนั้นทีกของอาจารย์มนตรี ตราโมท ในหนังสือดนตรีสมัยสุโขทัย กล่าวถึงประสพการณ์ที่เคยจัดวงปี่พาทย์เครื่องห้าบรรเลงประกอบละครพูดเรื่อง พระร่วง ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ซึ่งต่อมาได้รับสั่งให้เอาระนาดออกพร้อมทั้งตรัสว่าเครื่องห้าสมัยนั้นไม่มีระนาด หลักฐานที่ว่าไม่มีระนาดในสมัยสุโขทัยอีกประการหนึ่ง คือ สันนิษฐานจากจดหมายเหตุของลาลูแบร์ เอกอัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาเจริญพระราชไมตรี ณ กรุงสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ สมัยปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงแปลเป็นภาษาไทยไว้ โดยในจดหมายเหตุไม่ได้กล่าวถึงระนาดเลย คงกล่าวถึงปี่ใน ข้องวง ตะโพน และกลองทัด เท่านั้น

วงปี่พาทย์เครื่องห้า

สมัยอยุธยา

การดนตรีของไทยในสมัยนี้ ได้มีการปรับปรุงตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นถึงตอนปลาย มีเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้นดังปรากฏหลักฐานในกฎมณเฑียรบาลสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่า **“ห้ามร้องเพลงเรือ เป่าขลุ่ย สีซอ ตีตะกั่วจับปี ตีตะจะเข้ ตีโทนทับในเขตพระราชฐาน”** ได้แก่ กระจำปี ขลุ่ย จะเข้ โทน ทับ สำหรับการผสมวงดนตรีในสมัยอยุธยาจึงพอสรุปได้ดังนี้

วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วยเครื่องดนตรีเหมือนในสมัยสุโขทัย แต่เพิ่มระนาดเอกเข้ามา

ตะโพนไทย

ปี่ใน

ระนาดเอก

ฆ้องวงใหญ่

จิ่ง

กลองทัด

วงปี่พาทย์เครื่องห้าในสมัยอยุธยา

วงมโหรีเครื่องสี่ เป็นวงมโหรีโบราณที่เกิดจากการผสมเครื่องดนตรีในวงขับไม้กับวงบรรเลงพิณเข้าด้วยกัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า วงดนตรีมโหรียุคแรกเริ่มประกอบด้วยนักดนตรี ๔ คน มีคนขับสำนำและตีกรับพวงให้จังหวะ ๑ คน คนสีซอสามสาย ๑ คน คนตีตะกั่วจับปี ๑ คน และคนตีโทนให้จังหวะอีก ๑ คน เรียกชื่อวงตามจำนวนคนว่า **“มโหรีเครื่องสี่”** ซึ่งเป็นการผสมวงอย่างเล็ก ๆ ที่ใช้ขับกล่อมให้ความบันเทิงในราชสำนัก แต่เดิมวงมโหรีนั้นเป็นของผู้ชาย โดยผู้มีบรรดาศักดิ์ในสมัยนั้นนิยมให้บริวารผู้หญิงหัดเล่น วงมโหรีเครื่องสี่จึงเป็นวงที่ผู้หญิงบรรเลงนับแต่นั้นเป็นต้นมา

วงมโหรีเครื่องสี่

ที่มา : สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์

วงมโหรีเครื่องหก พัฒนามาจากวงมโหรีเครื่องสี่ โดยเพิ่มขลุ่ยกับรามะนา วงมโหรีเครื่องหกจึงประกอบด้วย ซอสามสาย กระจำปี ขลุ่ย โทน รามะนา และจิ่ง

๕

วงมโหรีเครื่องหก

ที่มา : สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์

สมัยธนบุรี

เนื่องจากระยะเวลาในสมัยธนบุรีมีเพียง ๑๕ ปี และสภาพบ้านเมืองอยู่ในระยะฟื้นฟูบูรณะประเทศหลังสงคราม จึงไม่ปรากฏหลักฐานการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับเครื่องดนตรีไทย โดยยังคงยึดแบบแผนมาจากสมัยอยุธยา

สมัยรัตนโกสินทร์

การดนตรีไทยมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้

สมัยรัชกาลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒) แต่เดิมวงปี่พาทย์มีกลองทัดเพียงลูกเดียว จึงได้เพิ่มกลองทัดขึ้นอีก ๑ ลูก เพื่อให้มีเสียงต่างกัน ลูกหนึ่งเสียงสูงตั้ง **“ตุ้ม”** เรียกว่า **“ตัวผู้”** อีกลูกหนึ่งเสียงต่ำตั้ง **“ด้อม”** เรียกว่า **“ตัวเมีย”** นิยมใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน วงมโหรีมีการเติมระนาดไม้และระนาดแก้ว

สมัยรัชกาลที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๓๖๗) มีการนำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการขับเสภา และใช้กลองสองหน้าแทนตะโพนและกลองทัด ทั้งนี้เพราะการบรรเลงปี่พาทย์เสภา นั้นนิยมบรรเลงภายในอาคารจึงทำให้เสียงของตะโพนและกลองทัดดังเกินไป นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระปรีชาสามารถด้านการบรรเลงซอสามสายเป็นอย่างยิ่ง ซอสามสายส่วนพระองค์มีชื่อเรียกว่า **“ซอสายฟ้าฟาด”** วงมโหรีมีการยกเลิกระนาดแก้ว และใช้ฆ้องวงแทน

สมัยรัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔) ได้เพิ่ม **“ระนาดทุ้ม”** ให้บรรเลงคู่กับระนาดเอกในวงปี่พาทย์ และเพิ่ม **“ฆ้องวงเล็ก”** ให้บรรเลงคู่กับฆ้องวงใหญ่ เพิ่มปี่นอกให้เป่าเป็นคู่กับปี่ในเพิ่มโหม่งและฉาบเล็ก เรียกว่า **“วงปี่พาทย์เครื่องคู่”** แต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้ปี่นอก วงมโหรีมีการเพิ่มฉาบและใช้ฉิ่งแทนกรับพวง

สมัยรัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑) เพิ่มเครื่องดนตรีอีก ๓ ชนิด คือ ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก และฉาบใหญ่ เรียกว่า **“วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่”** นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงวงมโหรีหญิงซึ่งมีมาแต่สมัยอยุธยาให้เป็นวงมโหรีเครื่องใหญ่ โดยวิธีย่อส่วนของระนาดเอก ระนาดทุ้ม

ระนาดทุ้มเหล็ก ม้องวงใหญ่และม้องวงเล็กให้มีขนาดเล็กกว่าเดิมเพื่อให้มีเสียงดังกว่าเสียงของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย และเพื่อให้เหมาะสมกับผู้บรรเลงที่เป็นผู้หญิง ต่อมาวงมโหรีหญิงเชื่อมความนิยมลง จึงเกิดวงกลองแขกเครื่องใหญ่ขึ้นมาแทน ภายหลังก็แยกมาเป็นวงเครื่องสายไทย และวงเครื่องสายปี่ชวา ที่นิยมเล่นกันมาจนถึงทุกวันนี้ และยังมีการพัฒนางวงปี่พาทย์ชนิดใหม่เพื่อใช้ประกอบโดยเฉพาะ เรียกว่า “วงปี่พาทย์นางหงส์”

สมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) วงมโหรีมีการนำกระจำปี้กับฉาบออก และได้มีการปรับปรุงวงดนตรีขึ้นใหม่อีกชนิดหนึ่งคือ วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงปรับปรุงขึ้นเพื่อใช้บรรเลงประกอบละครของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ คำว่า **“ละคร”** ที่กล่าวถึงนี้ เป็นละครที่ได้แบบอย่างมาจากละครโอเปร่า (Opera) ตัวละครพูดเอง ร้องเอง และใช้ท่าทางประกอบตามสมควร มีฉากเปลี่ยนได้ตามเนื้อเรื่อง เรียกว่า ละครดึกดำบรรพ์ วงปี่พาทย์ที่ปรับปรุงขึ้นเพื่อใช้บรรเลงประกอบกับละครดึกดำบรรพ์จึงมีชื่อเรียกตามละครไปด้วย ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้ ระนาดเอก (ไม้ฉวม) ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเหล็ก ม้องวงใหญ่ ม้องทุย ซออู้ ซลุ่ยอู้ ซลุ่ยเพียงออ ตะโพน กลองแขก ฉิ่ง กรับพวง

วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ที่มา : สารานุกรมดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์

เปิดโลกทัศน์

โอเปร่า (Opera) โอเปร่าเป็นละครร้องชั้นสูงของชาวตะวันตก มีเนื้อหาทางดนตรีที่เข้มข้นและแสดงความสามารถในการขับร้องของผู้แสดง

การแสดงโอเปร่า

รัชกาลที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘) ได้มีการปรับปรุงวงปี่พาทย์มอญเพื่อใช้ในงานศพ โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ใช้เครื่องปี่พาทย์ของไทยผสมกับเครื่องดนตรีของมอญ นอกจากนี้ยังได้นำอังกะลุงของอินโดนีเซียมาดัดแปลงให้มี ๗ เสียง (แต่เดิมมีเพียง ๕ เสียง) และให้ผู้บรรเลงถือเขย่าคนละ ๒ เสียง นำเอาขิมและออร์แกนมาผสมกับวงเครื่องสาย เรียกว่า **“วงเครื่องสายผสม”** ต่อมาได้มีผู้นิยมนำเครื่องดนตรีอย่างอื่นเข้ามาผสมวงบ้าง เช่น เปียโน ไวโอลิน

รัชกาลที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๗๗) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยดนตรีไทยเป็นอย่างมาก และได้พระราชทานนิพนธ์บทเพลงอันไพเราะยิ่ง ๓ เพลง คือ เพลงใหม่โรงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงเขมรลออองค์ เถา เพลงราตรีประดับดาว เถา สมัยนี้ถือเป็นยุคที่ศิลปะการดนตรีเจริญรุ่งเรืองมากที่สุด

รัชกาลที่ ๘ (พ.ศ. ๒๔๗๗-๒๔๘๙) ดนตรีไทยเริ่มซบเซาลงเพราะเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศไทยตัดเทียมอารยประเทศ จึงห้ามมิให้บรรเลงดนตรีไทยถ้าไม่ได้ขออนุญาตก่อน นับแต่นั้นดนตรีไทยก็ซบเซาลง แม้ว่าภายหลังนโยบายดังกล่าวจะยกเลิกไป แต่ดนตรีไทยก็ไม่ได้เจริญรุ่งเรืองเช่นเดิมแล้ว

รัชกาลที่ ๙ (พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๕๙) การดนตรีไทยได้มีการปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าขึ้น มีการริเริ่มและดำเนินการจัดผสมวงดนตรีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยเครื่องดนตรีครบทุกประเภท มีนักดนตรีร่วมบรรเลงกว่า ๒๐๐ คน ให้ชื่อว่า **“วงมหาดุริยางค์”** ดำเนินการฝึกซ้อมโดย อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร จากการแสดงมหาดุริยางค์ครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัสว่า **“ที่ได้ไปฟังก็เกิดความรู้สึกปีติอย่างยิ่ง เพราะเห็นถึงว่าดนตรีไทยนี้บรรเลงด้วยวงใหญ่ ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความรู้สึกที่มหัศจรรย์ทีเดียว เมื่อได้แสดงเช่นนั้น เลยทำให้คิดว่าดนตรีไทยนี้จะทำให้ใหญ่โตก็ได้ ในการนี้เป็นที่น่าชื่นชมและต้องชมเชยว่าทำด้วยความเพียรอย่างยิ่ง เพราะว่าจะต้องฝึกอย่างมากที่จะให้วงใหญ่อย่างนี้บรรเลงด้วยความไพเราะได้อย่างดี หมายถึงจะต้องฝึกมากและต้องรักษาวินัยให้งดงาม ทั้งนี้ก็แสดงให้เห็นว่าทุกคนได้มีความตั้งใจที่จะรักษาวัฒนธรรมของบ้านเมือง คือ ดนตรีของเรา ดนตรีไทย เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ว่าเรามีของดีในทางศิลปะ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม ในทางเป็นชาติไทย ก็เป็นความหวัง เพราะว่าถ้าเรารักษาวัฒนธรรมด้วยความเข้มแข็งเช่นนี้ หมายความว่าเรากำลังรักษาความเป็นปึกแผ่นของชาติ วิญญาณของชาติไทยอยู่ มีหวังว่าเราจะอยู่ยงไถ่”** นอกจากนั้น ในรัชสมัยนี้มีการนำเครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลมาผสมวงกัน โดยการเทียบเสียงเครื่องดนตรีไทยตามมาตรฐานของเครื่องดนตรีสากล เกิดเป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัย บรรเลงทั้งเพลงไทยและเพลงสากล เช่น วงฟองน้ำ วงบอยไทย วงกอไผ่

รัชกาลที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๙-ปัจจุบัน) ปัจจุบันเป็นที่น่ายินดี ดนตรีไทยได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เพราะความสนพระราชหฤทัยของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถด้านดนตรีไทยจนเป็นที่ประจักษ์ ยังส่งผลให้หน่วยงาน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ หันมาจัดกิจกรรมดนตรีไทยเพื่อสนองเบื้องพระยุคลบาทของพระองค์ เช่น รัฐบาลกำหนดให้มีปี่พาทย์วัฒนธรรมไทย มีการประกวดดนตรีไทยในระดับต่าง ๆ รวมทั้งเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจดนตรีไทยเพิ่มขึ้น จึงหวังได้ว่าดนตรีไทยจะยังคงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไปนานเท่านาน